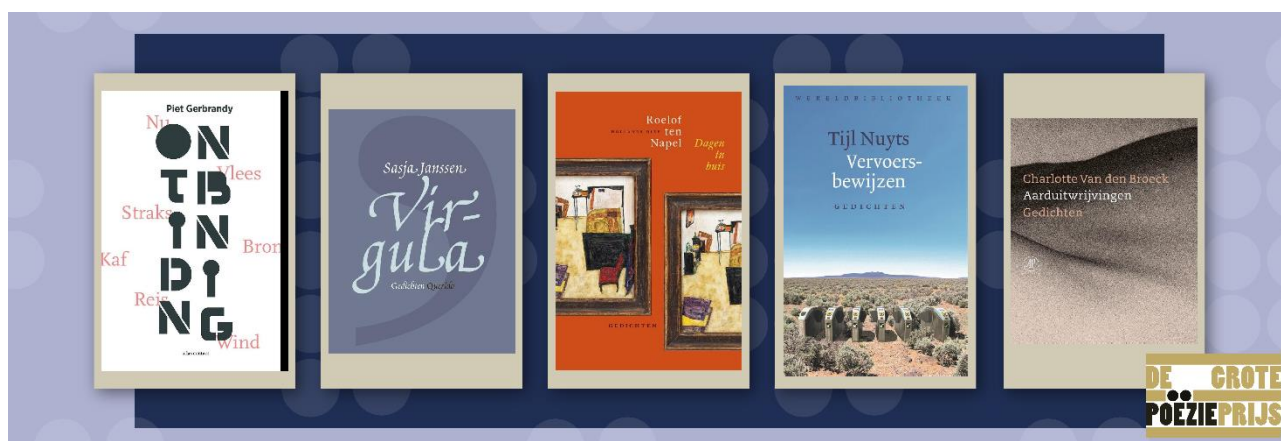

PRIJS DE POEZIE

WERKBUNDEL DE GROTE POËZIEPRIJS

Piet Gerbrandy

Sasja Janssen

Roelof ten Napel

Tijl Nuyts

Charlotte Van den Broeck

Ontbinding

Virgula

Dagen in Huis

Vervoersbewijzen

Aarduitwrijvingen

atlas contact

Querido

Hollands Diep

Wereldbibliotheek

Arbeiderspers

SCHRIJFOPDRACHTEN Jos van Hest, Ineke Holzhaus en Ilonka Verdurmen

www.prijdepoezie.nl/degrotepoezieprijs

Piet Gerbrandy (1958) is dichter, classicus en essayist.

Juryrapport

Dit is een bundel die zich tussen vertellen, een groter geheel willen brengen en lyriek in bevindt. Een boek zonder genre aanduiding, een spel tussen proza en poëzie. Een doordachte bundel waarin veelzijdigheid vooropstaat en die spannend van vorm is. Soms is de poëzie plat en rauw, soms lyrisch, maar altijd is het ritme stuwend en onontkoombaar. De bundel vertelt het verhaal van een man die zichzelf afpelt, uitkleedt, ontbindt. Het is een metamorfose, een reis naar vervulling, naar eindeloze rust en misschien wel naar de bron van hergeboorte. Gedrenkt in en vermengd met beelden uit de klassieke oudheid en het hedendaagse. Gerbrandy beschrijft de wereld van vandaag: met fijnstof.

*

In *Ontbinding* wordt het verhaal verteld van een man die verwonderd terugkijkt op een leven vol liefde, vogels, oude boeken en verlangen. De avond valt, er moet afscheid worden genomen, er breekt een volgende fase aan, die ongetwijfeld weer gulzig zal worden omarmd.

De bundel bestaat uit de cycli *Nu*, *Vlees*, *Bron*, *Wind*, *Reis*, *Kaf*, *Straks*.

*

Uit een recensie in *Meander Magazine* van Johan Reijmerink:

“Gerbrandy gaat geregeld heen en terug over de grens tussen wat we in de regel poëzie en proza noemen. Blijkbaar komt het bij hem meer aan op zeggingskracht, ritme, klankkleur, melodie en ritme van de taal dan op vaste, beknopte versvormen. Hij bedient zich van uiteenlopende tekstvormen en bladspiegels. Zijn taalvirtuositeit en metaforiek is indrukwekkend. (...) In de eerste afdeling ‘Nu’ denkt de ik na over zijn ‘slinkende toekomst’ en ‘de betekenis van duurzaamheid daarin’. Deze opening verradt dat we van doen hebben met een oudere man die met melancholie terugkijkt op zijn leven, en een ‘herschikking van krachten’ vreest. Op zijn wandeling voelt hij zich opgenomen in de natuurlijke omgeving. Hij weet zich in zichzelf tevens omringd door een jij: ‘het mijn lijkt een dijn in vermomming’. Zijn ‘vroegere stem biedt nog fijnstof thermiek / dat het wervelen moge in maanlicht en geur van frambozen.’ In dit soort schilderachtige formuleringen verbindt Gerbrandy natuurleven en dichterschap met elkaar. Hij wenst zich niet meer te ‘vergoeien / aan mistige zinsbouw.’”

Nu

iets heerlijk toch, dat gefluister
Theokritos, Idylle I

Het duurde even voor hij begreep dat de vage gaslucht die op windstille winterse dagen in zijn kamer hing veroorzaakt werd door de vermoeidheid van zijn historische kachels. Gelukkig tochtte het in zijn monumentale pand zo hevig dat er maar een zucht hoefde te staan of de versleten linnen gordijnen begonnen te wapperen. Windstille dagen waren zeldzaam in zijn landstreek. Maar hoe het straks verder moest wanneer gastoevoer taboe zou worden verklaard was ongewis. Mismoedig zeeg hij soms neer naast de matte kachelruitjes om over zijn slinkende toekomst na te denken en de betekenis van duurzaamheid daarin. Veelal trok hij vervolgens zijn oeroude runderlederen jas aan en liep hij het dorp uit. Tot de schemering wandelde hij dan prevelend langs te goed onderhouden bosranden en subtiel vervallen boerenschuren.

Nu ik mijn lichaam –

maar nu is een vlinder van glas
mijn een voorname pretentie
het lichaam een molshoop die spreekt
en ik is geen ander

dan moeizaam in zandwoestijnen aan zee

met fijn geweven polymeren netten
uit mist geoogst water

waarmee men vaalblauwe groenten drenkt –

nu dus dit lijf mij –

maar wie is de bron van dit zien in de vochtige avond?
wat geeft mijn strot recht van spreken?
is verval geen herschikking van krachten?
blaft daar geen vos daar ja onder de oeroudste varens?

Ik begin niet opnieuw.

Ik begin nee ook nu niet

aan lijmende webben van wangsljm dat vliegende
sterfdieren vangt in de tochtige jichtige avond

want ik wandel langs greppels

zo breed als mijn schouders
zo diep als ontzetting om lente
die fluitende broedparen wenkt

zo moe en zonder kieuwen.

Nu jij mijn namen –
 maar jij is een scheve instantie
 het nu was een ijsvogelvlucht
 het mijn lijkt een dijn in vermomming
 de naam een kantine voor kille geledpotigen

die spraakloos treurige taken verdelen
 omdat wie niet meedoet –
die raadloos hun liefsten verlinken
 omdat wie niet meedoen zou heulen –

nu mij jouw noemen –
 verbloem jij het graf in mijn bekken?
 vergeet jij stuifmeel dat adem verstikt in een wreedste grasmaand?
 denk jij dat ik niet hoor hoe jij hoest inhoudt
 en zie hoe des bodembedekkers bladglans zandgrond verheelt?

Jij moet mij niet mailen of appen maar slaan
 met verstomming en handen
 die op roestige kachels verbranden
 die bloedige eerbied betrachten

voor zeulende moeders van wespen in spochtige kelders.

Nu mij haar lippen –
 maar mij is geen bloeimaand meer
 haar is een zandrug
 lippen de dorpels die articulatie doen stokken
 nu is de laatste worp van een hijgende werper

die haakt naar het lied van de lijster
 dat 's morgens mijn kloten verhit
 dat 's avonds van lachende wonden scheurt hechtende pleisters
 dat 's middags ontbreekt –

nu haar mijn lippen –
 ik open de doos van mijn liefde en haal er een ding uit
 een ding vol van raadloze dingheid
 op omweg naar bijna geruisloos suizen van stilte

want stilte verwijst naar de vlucht van nog drachtige
 vogels in haast ja haast leeg
 gewaaide gaarden.

Ik vlocht je dit nest tussen knoesten.
Mijn vroegere stem biedt nog fijnstof thermiek
 dat het wervelen moge in maanlicht en geur van frambozen.

Kus mij dus razend en ver
 waar mijn worp is geland.

Nu mij het niets –
 maar niets is hier naijlend iets
 mij lust geen ooit meer dat geurt
 en gist op een tafel van kershout
 en nu was een heimwee naar het
 dat zich telkens onttrok

aan mijn vingertoppen van snaareelt
aan mijn waarde toekennende stemband
aan de lik van mijn keurende tong
 met zijn liefde voor volle fermenten –

nu het mij niets –
 maar ik ga niet opnieuw mij vergooien
 aan mistige zinsbouw en landbouw
 aan het oogsten van klankfruit
 aan koperen destillatie van luttele mispels.

Ik trek mij terug in achttiende-eeuwse doorschoten
 edities van obscure antieke leerdichten
 over visteelt speltziektes en entkunst.

Ja nu mij dit heden ontvalt
 daal ik af in uw vriesdroge bedding
 vol knisperend blad

waar gelaten een pad overwintert.

Sasja Janssen (1968) is dichtster en schrijver.

JURYRAPPORT

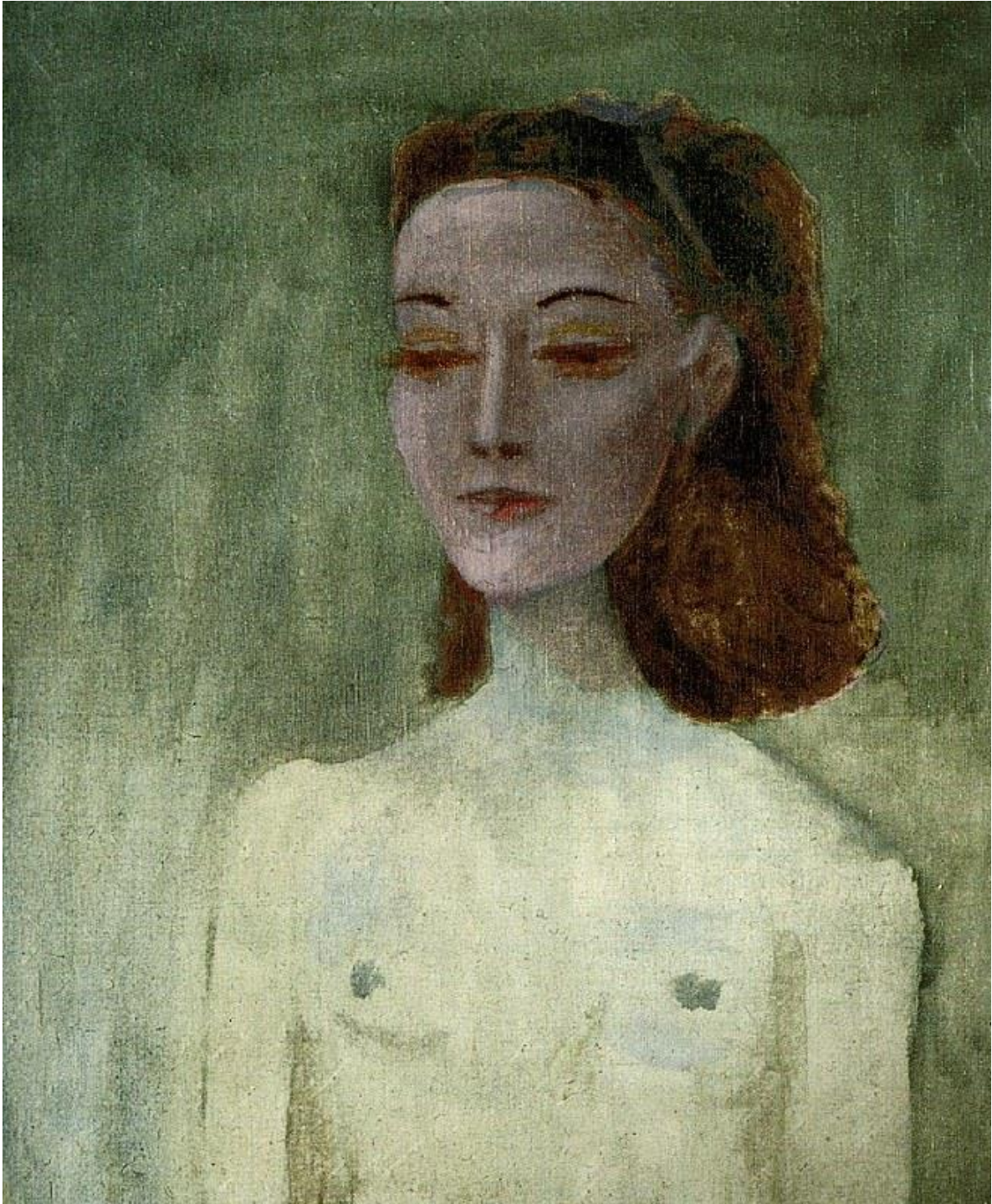
Een zwierige, beeldrijke en stilistisch prachtige bundel waarin we wel kunnen blijven lezen, want zoals de dichtster zelf zegt: 'ik schrijf je omdat je niet van stilstand houdt, net als ik'. De taal krijgt vaart en buitelt in enthousiasme vaak over zichzelf heen, maar tegelijkertijd is het menens. De manier waarop met de spanning tussen het vertellende en het abstracte wordt omgegaan getuigt van vakmanschap. Niet alleen Virgula wordt aangeroepen, maar ook de lezer voelt zich aangesproken. De taal is schuimend, bruisend en net zo oneindig als de golfslag van de zee: het gulpt eruit nu het duister uitdunt en 'de ene gebeurtenis/ de andere vooruitschopt als tuimelkruid'.

*

Uit een recensie in de *Volkscrant* van Geertjan de Vugt: "Dichtster Sasja Janssen bezingt, vereert en vervloekt de komma, en alles waarvoor het leesteken kan staan. Haar intelligente, hoopvolle bundel *Virgula* is een groot plezier om te lezen. Je ziet haar wel, maar hoort haar niet: de komma. Wanneer ze in een geschreven zin opduikt, doet ze dat als een teken dat een pauze markeert. Ze is een overgangsobject dat voert van het ene naar het andere zinsdeel. Maar wanneer je spreekt, klinkt ze louter als afwezigheid, als stilte. Die dubbelheid geeft het toch al vreemd gevormde teken een enigszins mysterieus karakter. Genoeg, moet Sasja Janssen hebben gedacht, om er een hele bundel aan te wijden. Want met *Virgula* – Latijn voor komma – doet zij een indrukwekkende poging om in een soort dichtbrieven dat leesteken te bezingen, aan te roepen, lief te hebben, maar ook om het te verguizen, te vervloeken. Een beetje als een partner van wie je maar niet af kunt komen, al noemt de dichtster ze hier liever haar 'duivelinnen'. Met al die verschillende eigenschappen vormt *Virgula* een ware ode aan de komma.(...) 'ik schrijf je omdat je in mijn ooghoek bungelt/ ik schrijf je omdat je nooit antwoordt /ik schrijf je omdat je niet van stilstand houdt, net als ik'."

*Soms zie ik in mijn droom verrijzen
uit mijn witte lakens, in het grijze
en dun-gesponnen ochtendlicht
uw witte schouders en gezicht*

Vasalis, 'Visioen'

Portret van Nusch Éluard, Madame Paul Éluard, 1941, door Pablo Picasso

Virgula,

de ochtend is een wond maar krijgt pas geest wanneer jij komt
hier schemer nog, mottige nevel, wel knapte de nacht uit zijn sponningen
en ik uit mijn witte kostuum met sterren als as,
dus dat daar ruggelings op bed is mijn lichaam, wie raakt
dat tegenwoordig aan?

de ochtend hangt waar jij ook hangt
in diezelfde deemstering, halfslachtig aardappeldonker, dauwverdriet
nu ik wakker word onder het portret van Nusch*, geloken bloem
geen strontvlieg krijgt haar ogen open, mijn gokvingers,
ik kom van een bruiloft die mij niet wou

een blauw hoofdlint tooit haar hoofd tot vrouw met half lijf
jongensborsten met tepels als uitgeschoten ogen, die ezelsoren van klei
de hare niet, de hals te smal voor het wereldraadsel, Virgula!
te veel stoelen rondom mijn bed, bij gebrek aan gasten blazen
ze hun zittingen bol, alle dingen stijfgrijs terug in hun vorm
behalve ik

uit honderden kocht ik haar
voor een euro maar, Amfortas**, red me van die dunne hals
uit deze hal met boedel, serviezen met handvet, aangerand papier
vol komma's, je haalt je angel eraan op, ga eens treiteren daar, Virgula
met je vierkante middeleeuwse kop altijd hetzelfde gestemd

visioenen van een verlies tegen de muren mijn klippen
het duister dunt verder uit, vlaslicht weeft onrust, ik roep geen dag
tegen de gordijnen, de kast met longen, het spionplafond, de stoelen
de verrekte stoelen, een corsage aan een speld klapwiekt naast mijn bed,
misschien ben ik vannacht genaaid
en buiten blikkert die augustusmaan, dan haak je aan

geen lawaai, scherven als het sublieme breekt
de ramen heel en op een kier, de deur hoog gesloten
als uren geleden mijn hemd, het kostuum een slangenhuid op de vloer
misschien ben ik vannacht ontmand, maar niemand naast me
op de veren, dus dat daar op mijn bed is mijn lijk, wie ruimt
dat tegenwoordig op?

de ochtend valt met stofsterren in mijn mond
de slang op mijn bot maar opstaan kan ik niet en ik zie
jou op elke stoel als elk familielid dat voor lichter leven bidt,
het amusementslicht dat mij levend maakt, hoe jij de hoeken
van de kamer binnenstebuiten duwt, hoe zet ik een punt
achter deze waan?

je rijgt open mijn Nusch, mijn bloem
en ze zegt wat ik heb overspeeld, wat ik versta, ik heb haar verspeeld
en schel lacht ze van mijn muur vandaan, ja, de spionnen
van het plafond, de muren ijselijk schoon
de stoelen gestapeld, maar ik hield zo van haar, we hielden geen dag,
we hielden geen nacht, begraaf me in de middag niet, duivelin,

Virgula.

*Bij Picasso's portret van Nusch Éluard, Madame Paul Éluard, 1941

**Amfortas, ridder die de Heilige Graal bewaakt (Parsifal)

Virgula,

een druppel valt in mijn glas melk en maakt een kroon

dat een cirkel een uitdijen is op weg naar zijn vierkant
dat komma's hun weg wiegen naar een punt, maar de mijne wiegen
nooit hun einde

ze vanuit een lijn zonlicht tussen de gordijnen me aanvallen
zich buiteland vermaken wanneer ze beethebben

dat de vormen er al zijn, maar dat je de taal moet vinden
om ze te vangen,

ik verlang naar een punt, maar dat mijn Virgula's daar wel
voor uitkijken die te zetten,

ik dicht ze me toe, alsof de dood me op de hielen zit
alsof ik niet meer weet hoe ik mijn zegeningen moet tellen,
en ik tel graag, het getal 6 waarvan ik houd, en dat de optelsom is
van de opeenvolgende getallen 1, 2 en 3, dat de 2 rood is, de 3 blauw,
de 1 vermoedelijk kleurloos

dat er veel te zeggen is voor het getal duizend
de zon sterfelijk,

dat de komeet van Halley zich uit een wolk van miljoenen kometen
heeft losgemaakt en zich zelden ophoudt bij de zon, het verkort
zijn leven, hij om de 76 jaar langs de bovenrand van onze hemel ijlt
zoals op het tapijt van Bayeux*, dat ik daarom pas sterf in 2061,
denk daaraan, Virgula,

dat mijn denken kettingen rijgt

hoe mijn man zich op de stenen laat vallen als ik hem verlaat
de achtertuin waarin vleermuizen vallen als sterren, hoe hij
met zijn Laguiole** naaktslakken doormidden snijdt zodat ze binnen
geen zilveren spoor achterlaten op het ruwe kleed onder de kleine nis in de muur
dat we ons kind een bad geven in de diepe wastafel van porselein
die gebarsten is, dat ik hem moest laten genieten van het water
hij geniet van het water

hoe zijn handen eerst bebloed zijn en naar me klauwen

dat we in ons begin donker waren als Jezus

de komeet van Halley zijn eigen sterven aankondigt, net als Jezus
een geborduurde menigte in doodsangst wijst omhoog

mijn verdwenen gezin wijst ook, we zijn ons eigen voorteken,

dat heimwee gulzig is als lust

je lust kunt verrekken

ik zin op een ander hoofd, mijn denken een emotie te groot

jij huilt om een natuurkundige die een juweelvormig bewijs vindt
van een waarheid die we kunnen aanraken maar niet zien
het juweel aan mijn smalle ringvinger
ik verzin er een insectgroene steen bij
wat weet jij in godsnaam van het hedendaagse, van het grote,
het onvermijdelijke, het ronde, het hele?
hoe mijn man weer valt, de herenfiets stuitert als een bal terug
van het plaveisel, met één hand vangt hij de Gazelle op en zet hem recht
als een onwillig kind,
dat taal eenzaam maakt, Virgula!

dat ik in mijn gedichten niet kan wonen, het waait er, er dreigen orkanen
de stilte stoot als een vierkant tegen de aarde, papavers op een talud
overal tuimelkruid,
dat ik geen pauze wil, geen buiteling, ik wil in één grote beweging
naar het einde toe, ik wil middelen om de ketting te verbreken
maar ik laat op me jagen
door de komma's, mijn duivelinnen

ik leeg het glas melk, dat gevlekt achter blijft op mijn schrijftafel.

*Tapijt van Bayeux

Het geborduurde wandkleed van Bayeux (70 m bij 50 cm) werd rond 1060 gemaakt over de geschiedenis van de Slag bij Hastings. Willem de Veroveraar viel vanuit Normandië Engeland binnen om Koning Harold te verslaan. Het wordt beschouwd als een van de belangrijkste Middeleeuwse kunstschaten.

** merk mes

Roelof ten Napel (1993) is dichter, schrijver en essayist. Hij studeerde wiskunde.

JURYRAPPORT

Deze bundel hadden we wel willen lezen tijdens de lockdowns in de pandemie, toen de onzekerheid en de vertwijfeling op zijn grootst waren: 'In hoeveel dagen leef je tegelijk?' De bundel is een geheel dat troost en houvast biedt. Zonder dat het woord corona ook maar één keer valt, worden de laatste twee jaar erin gevat. Als lezer treden we binnen in een wereld die we herkennen, maar ook voortdurend opnieuw moeten verkennen. Alledaagse dingen bieden ineens een onalledaagse aanblik. Deze poëzie is constant, charmant en uitmuntend. Dit levert een geheel op vol aantrekkelijke gedichten waarvan wij denken dat ze veel lezers zullen bevallen.

*

Uit een recensie van Geertjan de Vugt in de *Volkskrant*:

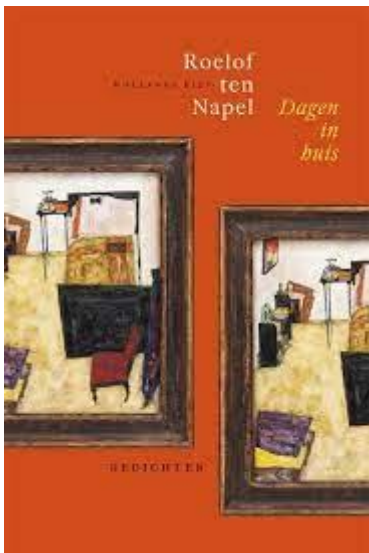
“Roelof ten Napel voegt een opmerkelijk ingetogen dichtbundel toe aan zijn spannende oeuvre. Hij stelt veel vragen en geeft weinig antwoorden. Maar is dat erg?

In 1508 tekende Albrecht Dürer twee biddende handen op een blauwe ondergrond. *Betende Hände* is een werk van een zeldzaam iconische kracht. ‘*De vingertoppen zijn bijeengebracht*’, schrijft Roelof ten Napel liefdevol over dit werk, ‘*zoals je misschien een gewonde vogel zou verplaatsen*’. (...) Bidden is vragen stellen. En het valt nog maar te bezien of er een antwoord op komt.”

*

Uit een recensie van Kamiel Choi in *Meander Magazine*: “*Dagen in huis* is natuurlijk een coronabundel *par excellence*. De dichter wijdt uit over de indrukken in zijn kamer, en gebruikt die als ingang om concepten te bespreken. De uitgangspunten zijn het raam, de wolken, dieren, regen, hoeken, enz. Het is dus niet een Biesheuvelse *Reis door mijn kamer*, maar een ‘denkerige’ (dixit ten Napel) bundel die uit de ervaring van alledaagse verschijningen toch iets algemeen wil destilleren.

De gedichten hebben titels als ‘*Nog iets over handen*’, ‘*Over schrift*’, ‘*In het raam*’, ‘*Over tafels*’, ‘*Als in regen*’. Het lijken terloopse notities, maar ze zijn nauwkeurig gecomponeerd. De bundel is niet lyrisch: in plaats van taal die over zichzelf heen rolt van uitdrukingswoede, willen deze gedichten het circus der metaforen afremmen en stilstaan bij de ervaring zelf (...). Op het voorplat staat het schilderij *Mein Wohnzimmer* van Egon Schiele afgebeeld, de rechterhelft links en de linkerhelft rechts. Is dit een idee van de vormgever Bureau Beeldzorg, of verwijst het naar wat er in de bundel gaat gebeuren?”

Mein Wohnzimmer – Egon Schiele

EERST NOG DIT

Boven deze schrijftafel hangt een foto, donkerblauw op linnen, een detail van plooiën in kleding. Een mooie vergissing: eerst lijken het plooiën in het linnen zelf, pas dichtbij valt de afbeelding op. De indruk door draden vertraagd, als een gedachte zonder haast.

IETS OVER DE HAND

Leren wachten op wat zich toont als ik *hand* zeg,
op wat achterbleef toen ik het eerder zei, te achteloos.
Hand. Je hand, mijn hand. Wachten op wat zich aandient
als ik het geduldig zeg.
Niet maar die botten, niet die spieren –
wat het betekenen kan
dat een hand kan zegenen, opgeheven
of op een kruin gelegd.

Wat zich niet nemen, haast niet geven laat.
Zoals wat iemand op het hart ligt,
te lang al binnenbleef,
waarvoor het tijd geworden is.

ERGENS HOREN

Herhaal het woord *wonen* tot je
het niet meer hoort, of hoogstens
hoe het klinkt voor wie het woord niet kent.
Wie er niet binnenkomt, misschien.
Probeer je te herinneren hoe je het leerde,
wat men zei toen je vroeg wat ze bedoelden.
Alsof je je die vraag nog voorstellen kan.
Keer het om, stel je iemand voor
die vraagt: wat is wonen? Wat heb je
voor je antwoord nodig, minder dan
alles? Alsof je het weet. Alsof het voor jou
niet altijd vanzelfsprekend is geweest.

DAT ANDERE

Hoe smal mijn pols voelt, als een bezemsteel,
als ik hem vastpak, *mij* vastpak, mijn bot daar
omklem. Het voorwerp dat ik altijd
ook nog ben. Voorwerp, werktuig? Nee?
Mijn lichaam: de gedachte die steeds oversla,
die mijn aandacht pas vraagt als hij hapert.
Het stille gewicht van een midden,
bij mijn ogen als ik kijk, boven in mijn borst
wanneer ik me beweeg, iemand omhels.
Het lijf lijkt wat zich in mijn handelingen
achterhoudt, wat me als de verte blijft volgen.
Niet *dit* uitzicht, maar die aanhoudende diepte
die niet weg te nemen is,
steeds een ander uitzicht ontvangt.
Een zich verplaatsend raam.

IN HET RAAM

Om gelukkig te zijn, zei iemand
hoef je je andermans geluk maar
in te beelden. Je beeldt het je in
en het zwelt in je op,
alsof die voorstelling binnenglipt langs de rand
van het halfdoorzichtige gordijn
waarmee je de verbeelding best kan vergelijken.
En als je nog een voorstelling zocht:

een jongen in een open raam, hangend
in zijn eigen armen, kin op zijn pols.
Hij verveelt zich, maar heeft er geen erg in.
Het is nog niet zo laat.

NOG IETS OVER HANDEN

De biddende handen zonder eigenaar
op een klein schilderij van Dürer
zijn niet gevouwen zoals ik ze leerde vouwen.
De vingertoppen zijn bijeengebracht
zoals je misschien een gewonde vogel zou verplaatsen,
secur om hem niet méér te bezeren, dicht genoeg
om hem nog niet te laten vliegen.

Biddende Handen – Albrecht Dürer

WAT NET GEEN RITUEEL KAN HETEN

In de avond alle lichten één voor één aanknippen
en weten welke gedaante deze kamer dan aanneemt.
In welk licht is je gezicht je echte,
in welk licht zie je de gezichten van wie je kent?
Misschien stel ik me mijn naasten 's ochtends
anders voor dan 's avonds. Wat verandert er

als ik binnen de lampen doof? Het geheugen
kent onze eerlijke plattegronden,
het verlangen wéét welke plaatsen
naast elkaar hadden moeten liggen.
Ze bewaren wat niet plaatsvond, in hetzelfde huis –
wie we haast waren,
op haast dezelfde plek.

AAN TAFEL, DAAR

Een gedachte, omdat ik ermee bezig ben:
geluk is niet vluchtig, dat vluchtige
is de vorm die tijd krijgt als we gelukkig zijn.
Klein verschil, zelfs geen omkering.
De vorm die tijd krijgt,
dus hoe de wereld op ons overkomt.
Het geluk verbergt zich als het plaatsvindt,
zodat we het pas later vinden,
als we terugdenken aan

een moment als dit. Het laat ons eerst
leven, daarom lijkt het vluchtig –
het is er wanneer we het opmerken al
geweest. En terwijl het er was
zag niemand het,
zaten we samen aan tafel te lezen.

Tijn Nuyts (1993) studeerde taal- en letterkunde en westerse literatuur. Hij is eindredacteur van het literaire tijdschrift *Kluger Hans*.

Juryrapport

In deze bundel worden we in beweging en vervoering gebracht met levendige poëtische vertellingen. De gedichten nemen ons mee op een reis die zowel anekdotisch en filosofisch als herkenbaar en vervreemdend is. Deze bundel is het vervoersbewijs voor ons als pendelaar én als pelgrim, met als bestemming zowel Gare du Nord in Brussel als Santiago de Compostella. Een roadmovie waarin God de tram neemt en pakjesbezorgers profeten zijn. Nuyts schakelt werkelijkheid en bovenwerkelijkheid gelijk en creëert zo een surrealisme dat soms grappig is, maar ook tot nadenken stemt over de werkelijkheid waarin we dagelijks bewegen. Op zijn manier is Nuyts de pakjesbezorger: wanneer zijn levering ‘zinderend op de keukentafel rust/ staat alles in een ander licht.’

Uit een recensie in ‘*De Lage Landen*’ van Lisa Rooijackers: “Met *Vervoersbewijzen*, waarvoor hij de Herman de Coninckprijs 2022 krijgt, toont Nuyts zijn expertise in de mystiek, zijn scherpe humor, en zijn indrukwekkende groei als dichter.

Als dichter Tijn Nuyts (1993) uit één thema duidelijk put in *Vervoersbewijzen* (2021), dan is het reizen. Van de vervreemdende foto op de kaft van incheckpaaltjes midden in de woestijn, tot de titels van de bundelafdelingen: ‘*Voetganger*’, ‘*Pendelaar*’, ‘*Pelgrim*’, ‘*Toerist*’, ‘*Boodschapper*’, ‘*Vagebond*’. Titels van gedichten staan voor trein-, en tramstations, bedevaartplaatsen, snelwegafslagen, kruispunten, en parkeerplaatsen. (...)

In *Vervoersbewijzen* lezen we over een “kanariegele stilte”, “kakelwitte klikklakschoenen”, en een “appelblauwzeegroene gevel”.

Daarnaast weet Nuyts opnieuw op geslaagde wijze het religieuze met het alledaagse of het banale te vermengen. (...) Nuyts’ humor is van grote waarde in zijn werk. Zeker te midden van enigmatische verwijzingen of vertalingen. Zijn spitsvondigheid is het perfecte middel om de leeservaring aantrekkelijk te houden en zorgt voor balans. (...) Het is duidelijk dat de personages in *Vervoersbewijzen* sterk verlangen naar iets hogers. Naar iets mystieks, naar bewijzen voor Gods bestaan, het ultieme vervoersbewijs.”

PENDELAAR

ANTWERPEN – BERCHEM (17:11)

De deuren zoemen.
De hypochondrische herder
stapt als eerste in. Wij volgen.
Zo hebben wij dat geleerd.

De spiegellucht smelt. Niemand praat
want iedereen is ziek in zijn zinnen.

Het fluitsignaal klinkt
en mijn brein veert op als een vogel.

De trein zucht zich in gang.
Uit het raam zien we een boom
die zijn wortels als haarvaten
de hemel in spreidt. Lammeren
met hennarode vachten knabbelen
stoïcijns aan de takken op de grond.

Achter me het geschuifel
van mijn medepassagiers, als cavia's
in zaagselvlokken. De trein is een slinger
sarcofagen die stopt in elk station.

Pendelaars zijn verlegen
wanneer het gaat om de dingen
die ze belangrijk vinden.
Uiterlijk vooruitsnellende,
innerlijk wachtende wezens.
Maar ooit, zegt men, vloeit alles eruit.

We lezen heilige boeken
zoals we door een vettige ruit kijken.
De kat trekt haar nylonkousen aan,
de trein tuimelt, wij worden langzaam ruis.

MECHELEN -NEKKERSPOEL (17:27)

Onzelf te vergeten
met minimale middelen:
de taal, de overgave.

We razen dwars door de draslanden,
worstelen met een engel in het harde licht
en proberen de verwarring om te kneden
tot een troostende eenheid.

Die nacht in de failliet verklaarde buurtbioscoop
waar het gebed nog aan de muren kleefde
zag ik een kind, in zijn eigen spel verzonken.

Het zat op zijn hurken, en staarde
ingespannen naar een witte kubus, alsof daarin
sinds het begin der tijden alles besloten lag.

Voor in de trein organiseren dronken toeristen een bokspartij
(slaan elkaars blinkende hoofden koningsblauw) en rondom me
laten Excel-bestanden en Outlook-kalenders zich strelen
als krolse katers. Verlegen toont de treinbegeleider zijn stigmata.*

Bij het perforeren van mijn tienrittenkaart
murmelde hij geloof ik iets als
'Si Tu te manifestais à moi
sous la forme d'une femme,
je serais fou d'amour pour elle,'**
maar ik kan me vergissen.

God,
Jij maakt onze gedachten af
zoals wij onze medepassagiers
met een oud keukenmes.

*stigmata: tekenen van de wonden op het lichaam van Jezus

** Als Jij aan mij verschijnt in de vorm van een vrouw, zal ik gek van verliefdheid zijn op haar."

BESTELNUMMER 0000875329

Het antwoord
op de vragen die we stellen
laat zich niet herleiden
tot wat we willen weten.
Het is kleiner dan we
zouden denken: het past
in het transparante doosje
waar het kind in de buggy
naar zit te kijken.
Het doosje dat steeds
kleiner lijkt te worden.
Het kind dat, net voordat
het doosje helemaal is verdwenen,
om zijn moeder roept en huilt
omdat hij er niet op tijd
aan heeft gedacht om
het doosje warm te wrijven
zodat het niet zou krimpen
maar voor altijd klein
zou blijven en hij nooit
zou hoeven op te houden
ernaar te kijken.

VAGEBOND

ANDERLECHT-ZUID

Ik ben bang van het begin,
ik ben bang van het einde.

Ik wil geen pauze, geen breuk – ik verlang naar één enkel vers dat eeuwig doorloopt, als een highway die tussen rode landschappen voortsnel, ononderbroken, het schuim van de Atlantische Oceaan induikt en zo de wereld rond, en opnieuw, en opnieuw en opnieuw, tot het einde der tijden: de slang die zichzelf te de r i n d e e i g e n s t a a r t b i j t

LEEUW VAN WATERLOO

Men roept ons naar huis.
De snelweg lonkt en het hek staat open.

We kruipen uit onze cocon,
de levende wezens en ik,
en dan zie ik het pas:

Boven de hoofden van mijn passagiers
bevond zich al die tijd een koepel die glinsterde als kristal.
Ze houden elk twee vleugels naar boven gestrekt
om het gebinte te ondersteunen.
Ik hoor het klapperen van veren,
het geratel van reservewielen en daar doorheen,
als de stem van de Almachtige, loeihard, het gedreun
van een aardbeving, scheuren in het plafond,
de instorting van een netwerk aan tunnels.

Onder het gewelf wachten oranje machines
met het schuim aan de lippen.
Automaten vol Sunlight-zeep. Zeelucht
uit onderbroeken. Veelhoeken van heet middaglicht

schuiven over de tegels en de muren,
over de gerimpelde armen van de man
die T-shirts plooit en het gezicht van de vrouw
die jetons* voor de droogkast koopt.
Als toeristen staren de levende wezens en ik
naar de wasmachine in het licht van de volgspot,
recht onder het middelpunt van de koepel,
en turen naar de tollende trommel
als naar een dolgedraaide derwisj
tot die tot stilstand komt.

Een van de levende wezens bukt zich en klikt
de zware deur van de wasmachine open,
een patrijspoort die ons de wereld toont.
We proppen onze reiskleren in de machine,
gaan zitten, vallen in slaap,
lang programma.

Achter het bolle glas
zwemt het gelaat van God.

Het is nog mooier dan op Tinder.
Als een fopbril weerspiegelt het raampje
het talloze keren gefotografeerde gezicht
tot in het oneindige.

Onze gedachtegang knapt
wanneer de deur van binnenuit
wordt opengeduwd, de gestalte
met de kleren uit de machine gutst,
in een hoek op de natte tegels
komt te liggen, blijft liggen,
als een zeemeeuw in olie,
als een vis in ademnood,
als een lam met een toekomst.

Dan kijken Gods ogen
recht in de mijne

en ook in die van jou.

*Jetons: penningen / munten

Charlotte Van den Broeck (1991) is Vlaams dichter en schrijver.

JURYRAPPORT

Deze bundel nam ons mee op een drievoudige reis: een fysieke, een gevoelsgeladen en een talige. Beginnend in de woestijn, via rotsige omgevingen naar westerse en exotische landschappen, eindigend in de zee. De landschappen werken als metaforen die man-vrouwverhoudingen blootleggen. Godinnen en andere vrouwelijke krachten worden uit de geschiedenis opgevist als alternatief voor het patriërchaat, om uit te komen bij een hedendaags ecofeminisme. Van den Broeck doet dat in een biodiversiteit aan stijlen en dichtvormen, waarbij we vaak aan andere dichters moesten denken, maar altijd met een grote vloeiendheid en klankrijkdom. We zijn uitgedaagd opnieuw te kijken naar de mens, of meer nog: naar de vrouw, en haar omgeving.

“De voorstudie voor deze bundel kadert in het artistieke onderzoeksproject aarduitwrijvingen/peak aan het Koninklijk Conservatorium Antwerpen (2019 – 2021), in nauwe dialoog met het werk van audiovisueel kunstenaar Jana Coorevits. Ik koester de metafoor tussen lichaam en landschap die we delen en alle gesprekken rondom.”

Uit een recensie in *Tzum* van Dietske Geerlings:

“Niet alleen door de combinatie van landschap en lichaam ontstaat wrijving, maar ook doordat Van den Broeck vaste vormen zoals ‘gesteente’ laat vloeien. Zo kan er bloed sijpelen uit de ingewanden van een steen. Het is alsof in de gedichten een onderzoeker de veranderende landschappen en lichamen, die over elkaar heen schuiven, observeert en registreert. Vaak gaat het daarbij om vrouwenlichamen, die vervormen of geschonden worden, maar soms ook de natuur die te lijden heeft onder ons afval (...).

Uit een recensie in *Trouw* van Janita Monna: “In het gedicht waarmee *Aarduitwrijvingen* opent, roept het landschap intense ervaringen op: het indringende wit in het licht, hitte die ‘bezweringen’ lijkt te lispelen. Of is het de mens zelf die beelden en gevoelens projecteert op wat hem omringt? ‘*waarom hoop ik/ achter de rotsen op sporen van nachtdieren, op de spiegeling/ van een oude geliefde, waarom roept hij me niet*’.”

Uit een recensie van Geertjan de Vugt in de *Volkscrant*: “Om haar goed waar te kunnen nemen, moet je de vertrouwdheid met de wereld even vergeten. Je moet je eerst ontdoen van de vaak onzichtbare lagen – sedimenten – van kennis over die wereld.”

Foto audiovisueel kunstenaar Jana Coorevitz

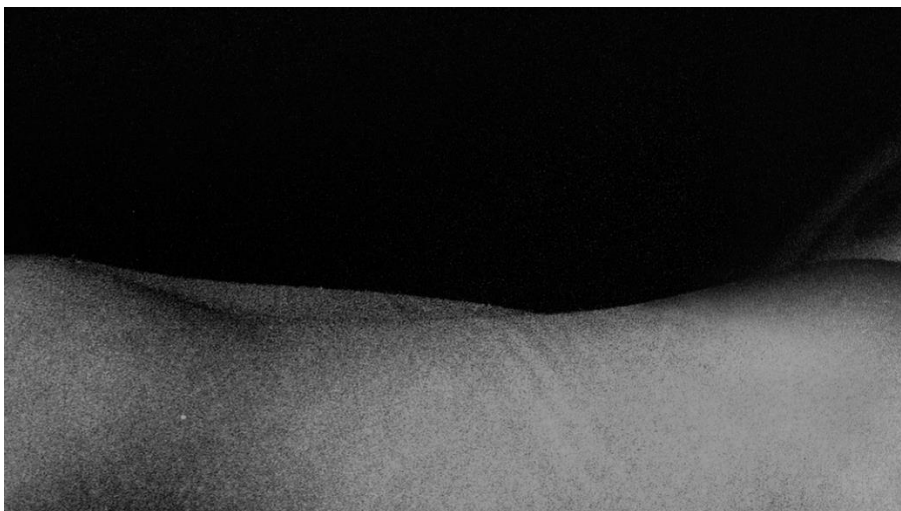
*all day I've built a lifetime
and now the sun sinks
to undo it*

Anne Sexton – The Fury of Sunsets

Door terug te keren tot de verschijnselen ontdekt men als fundamentele laag een geheel dat reeds vervuld is van een niet te reduceren zin: geen onderbroken gewaarwordingen, waartussen herinneringen zich zouden moeten invoegen, maar de fysionomie, de structuur van het landschap of van de woord, spontaan in overeenstemming met zowel de intenties van het moment als met de voorgaande ervaringen.

Maurice Merleau-Ponty

Fenomenologie van de waarneming, P 75

IMMERSIE

waarom zie ik wit als ontmanteld licht
waarom geloof ik niet wat een loodrechte zon kan aanrichten, nog steeds niet
waarom ligt er geen schaduw onder de hemel in herhaling, rood oranje rood
ontsteekt de dag

waarom sleept het uur zich uitgeput naar haar brandpunt, wat is afstand
anders dan een zich stapelende zandmassa – het staat al tot de kin
waarom komt het niet

tot verdrinking zelfs in al haar uitgestrektheid
breekt de zwerftocht op

nu eens door halvemaanstruiken, dan weer door het gedroomde geluid
van een snelweg in de achtergrond, ritseling
waarheen schiet de hagedis, waarom lispelt de hitte

bezweringen, waarom hoop ik
achter de rotsen op sporen van nachtdieren, op de spiegeling
van een oude geliefde, waarom roept hij me niet – is hij mij dan niet kwijt

immersie

hoe ik me al die tijd bewogen heb
stilgestaan terwijl de wind het zand verlegt

*Immersie: onderdompeling

MIGRAINE

klim in de bloedbaan het opstijvende licht het licht
zit diep in het wit

flitskolk

puntje pulseert vlek, klontert
het landschap een mozaïeken zigzag
van hoofdpijn een halve schedel

kan iemand de zon bedekken
kan iemand de tollende geuren wegnemen
de cirkelzaag

als het komt

vasthouden aan de ribben
keelklanken houtkrullen sedimenten
gal

de bonze-bons de dreun
die het vel van de hemel scheurt eruit gulpt
een mengkleur een verdoving

en roze breekt de rots van ijzerzout
en koper en purper zingt de tik
in het kwarts me in slaap

GIER

verte een zekere vorm
van afbeelden

waar te nemen als geluid
dat zich loskoppelt van het landschap
dat zich loskoppelt van het verdroomde
landschap van de kromming

van het oog een kleurschifting
in de weinige gewassen en planten
witte vlekken
op het blad van de dadelpalm

cirkelend
hoogte winnen leren

hoe de woestijnvos zijn ouderdom dankt
aan de hongerstaking van de gier

DE GROTE EN DE KLEINE SLANGENGODIN

hardleers en heupwiegend de hele nacht
hebben de Grote en de Kleine Slangengodin de woestijn geharkt
en elke nacht opnieuw eeuwenlang

kammen ze terwijl wij slapen voor ons de schimmen
uit de aarde

opgejaagd door het rakelen
schieten over de zandrug beschaduwde rimpelingen
alsof iets in de bodem zaaiklaar

en bar
zichzelf voortdurend achternazit het rilt
onder de hoge zon het vraagt om bescherming
van een kwaadwerend amulet

beschavingen later zal men
wanneer de godinnen in ongeloof en kromgewerkt
in een museum staan

hun borsten onbedekt laten
hun taak afdoen als het bezweren van slangen

en iets met vruchtbaarheid

SCHRIJFOPDRACHTEN

Piet Gerbrandy - Ontbinding

In deze bundel schrijft de dichter over zijn oud wordende lijf, over de natuur die ook langzaam vergaat en over een 'jij' die hij in zijn verzen toelaat. Soms dicht hij in de eerste persoon, maar in de prozatekst op pagina 3 tref je de derde persoon aan, wanneer hij spreekt over Theokritos. In een ander gedicht, spreekt de dichter de ander, een 'jij' aan.

In de gedichten op pagina 4 en 5 zijn opvallend veel vragen geformuleerd. De dichter maakt graag gebruik van vergelijkingen. De gedichten hebben een opvallende tekstopmaak.

Opdracht gemaakt door Ineke Holzhaus

- a. Kies iemand (of iets) aan wie je je gedicht wilt richten (jij). Dit kan een (verzonnen) **geliefde** zijn, maar ook bijvoorbeeld een **dier** dat je bewondert.
- b. Schrijf 10 pregnante détails op die te maken hebben met deze 'jij,' en met je eigen gedachten over je relatie met en je mening over deze 'jij.'
- c. Welke 5 **vragen** wil je naar aanleiding van deze détails richten aan 'jij'? Noteer deze vragen. Wees heel precies en concreet.
- d. Kies vier **gebeurtenissen** die je de afgelopen dagen hebben beroerd in je persoonlijke leven of in de wereld, (media).
Schrijf over deze gebeurtenissen en gebruik daarbij bloemrijke taal en/of vergelijkingen.
Schrijf snel en veel, later kun je fragmenten kiezen.
- e. Lees opnieuw de twee gedichten op pagina 4 en 5 van Piet Gerbrandy en **componeer** uit de eigen regels die je hebt verzameld jouw gedicht. Zoals je ziet springt de dichter van de ene gedachte naar de andere, de gebeurtenissen tuimelen over elkaar heen, zonder dat hij ze heel precies uitwerkt. Het lijkt of hij een veelheid van indrukken aan de lezer wil zenden.
Je kunt de persoonsvorm kiezen die jou aanstaat.
Je hoeft lang niet alle notities te gebruiken. Gebruik vooral krachtige beelden en heldere associaties.
- f. Kies een bijzondere **tekstopmaak** en schrijf de laatste versie van je gedicht.

In deze bundel richt Sasja Janssen zich tot een leesteken, de komma. Gaandeweg krijgt de komma een grotere betekenis, soms lijkt het wel een personage met wie ze in gesprek is. De Virgula, Latijn voor komma, zorgt ervoor dat ze steeds maar verder kan schrijven, dit leesteken vraagt immers om voortgang. Sasja Janssen gebruikt de ruimte tussen de komma's om ons te vertellen over dingen en gebeurtenissen uit het dagelijks leven, ze vraagt zich of haar lichaam nog wordt aangeraakt, ze schrijft over het portret dat boven haar bed hangt, dat ze ooit zelf heeft gekocht. Deze fragmenten doen denken aan ontboezemingen zoals je die in een dagboek noteert.

Opdracht gemaakt door Ineke Holzhaus

- a. Kies een **leesteken**, het kan de komma zijn, maar ook een uitroepteken of een vraagteken. Als je een van deze twee tekens gebruikt om aan te spreken, heeft dat natuurlijk een ander effect in jouw gedicht. Je kunt ook een emoji of een emoticon kiezen tot wie je je richt.

Io schreven de Romeinen als ze de uitbundigheid van een mededeling wilden benadrukken. Io, of hoera. De hoofdletter i werd omgedraaid een uitroepteken. Het vraagteken is een omgekeerde q, de Romeinen schreven quaestio om aan te geven dat het om een vraag ging.

- b. Beschrijf met losse trefwoorden **de ruimte** waarin jij je bevindt. Elk onderwerp is belangrijk.
- b. Schrijf bij 4 van de genoemde trefwoorden **détails** die voor jou belangrijk zijn. Schrijf snel en uitgebreid. Denk aan kleur, van wie heb je het object ooit gekregen, wat is het oudste ding dat zich in de ruimte bevindt, wat zijn jouw herinneringen eraan, wat zou je anders willen en waarom, wat ontbreekt en zou je aan willen vullen?
- c. Kies drie belangrijke gebeurtenissen uit je eigen leven en schrijf daarover alsof je in een **dagboek** schrijft. Lees het gedicht Virgula op pagina 10 en 11. Merk op dat het gedicht bestaat uit afzonderlijke strofen met **witregels** ertussen.
- e. Schrijf je gedicht.
Spreek je leesteken aan. Gebruik alle regels die je al geschreven hebt, gebruik ze door elkaar, maak ze sterker door woorden te **schrappen of toe te voegen**.
- f. Schrijf de **eindversie** van je gedicht.

Schrijftip van Jos van Hest bij het gedicht '*Iets over de hand*' van Roelof ten Napel.

Maak een A4-kopie met daarop groot het gedicht '*Iets over de hand*' van Roelof ten Napel afgedrukt.

1 Lees het gedicht en praat er samen kort over of denk er over na. Welke regels zijn meteen duidelijk? Over welke regels moet je langer nadenken? Wat is volgens jou de kern van het gedicht? Iedereen mag er anders over denken. Hoe meer meningen en ideeën, hoe beter. Houd het wel kort.

2 Leg je linkerhand met gespreide vingers op het gedicht. Teken met je rechterhand met een potlood of stift de omtrek van je linkerhand.

3 Teken, dwars door het gedicht, je hand na: de nagels, streepjes, vlekken, aders.

4 Bekijk je getekende hand alsof het een landkaart is. Zie je rivieren, wegen, meren, rotsen, dorpen, kruispunten, struiken? Fantaseer en schrijf er namen bij. Het Kleine Meer van de Duim, de Rotsen van Knokkels, het Ravijn bij de Duim. Zoiets maar dan op jouw manier.

5 In het gedicht staan werkwoorden die een hand kan doen: zegenen, zich opheffen, zich op een kruin leggen. Schrijf in de rand van je papier minstens tien werkwoorden wat je hand nog meer doet. Om je op gang te helpen: slaan, schrijven, pakken.

6 Denk na over herinneringen die je hebt bij bepaalde werkwoorden en schrijf er losse woorden bij.

7 Kies een paar van de volgende vragen en schrijf wat losse antwoorden op je papier.

- Wat is er met jou aan de hand?
- Wie draag jij op handen?
- Wat houdt jij wel eens achter de hand?
- Waar ben jij handig in?
- Wat zeg je met je handen wat je niet met je mond kan zeggen?
- Wanneer zat je met lege handen?
- Waar draai jij je hand niet voor om?
- Heb je wel eens je handen in onschuld gewassen?

8 Je hebt je papier behoorlijk vol geschreven. Lees en bekijk het. Welke woorden treffen je op een bepaalde manier? Onderstreep ze of zet er een cirkel omheen.

9 Gebruik je gekozen woorden om er een gedicht van te maken. Het mag niet langer zijn dan het gedicht van Roelof ten Napel. Hij onderzoekt in zijn gedicht wat een hand is: niet alleen botten en spieren. Jij onderzoekt op jouw manier in jouw gedicht wat voor jou een hand is. Je gedicht rijmt niet.

Schrijfpdracht gemaakt door Ilonka Verdurmen

Op de achterflap van de bundel *Dagen in huis* van Roelof ten Napel staat:

PS

*Elke brief komt te laat, maar misschien
wacht je op brieven zodat je hart van iets
anders kan schrikken. Rest de vraag*

of dat is waar een hart voor dient.

Roelof ten Napel beschrijft in zijn gedichten nauwkeurige observaties 'wie we haast waren, / op haast dezelfde plek' en be vraagt de betekenis van woorden als 'wonen', 'hand', 'geluk'.

Schrijfpdrachten gemaakt door Ilonka Verdurmen:

1. Roelof ten Napel schrijft over een 'ik', een 'je' en 'we'. Lees het gedicht 'Ergens horen'.

Dit gedicht staat in de gebiedende wijs: *Herhaal, Probeer, Keer*.

Schrijf een gedicht in de gebiedende wijs. Spreek een 'je' toe. Ga uit van een kamer of huis waarin jij verblijft.

Bedenk een woord dat jij wilt bevragen dat verband heeft met deze ruimte, het kan een raam zijn, een deur, een vloer, een bed, een kast, een stoel. Het kan ook een werkwoord zijn zoals 'wonen' of een lichaamsdeel zoals een hand of voet.

2. Lees het gedicht 'In het raam'. Schrijf een gedicht dat begint met de woorden 'Om gelukkig te zijn'.

Gebruik in jouw gedicht ook het woord 'voorstelling'. Vind jouw eigen beelden en verwerk in het gedicht jouw eigen gedachten over geluk.

3. Lees het gedicht 'Aan tafel, daar'. In dit gedicht wordt een moment van geluk beschreven dat toen het daar was, niet bewust werd opgemerkt: 'zag niemand het'.

Schrijf een gedicht waarin je een moment beschrijft van geluk van een 'we'. Bedenk wie 'we' zijn en bedenk daar een situatie bij en een moment van geluk. Combineer het moment met jouw gedachten daarover en hoe 'we' daarmee omgaan.

Tijl Nuyts Vervoersbewijzen

Schrijfp opdracht – gemaakt door Ilonka Verdurmen

In de bundel 'Vervoersbewijzen' staan verschillende afdelingen: 'Voetganger', 'Pendelaar', 'Pelgrim', 'Toerist', 'Boodschapper', 'Vagebond'. Ook worden tijdstippen en plaatsen genoemd van treinstations tot steden en dorpen. Tijl Nuyts gebruikt ook veel vergelijkingen: 'mijn brein veert op als een vogel' of *geschuifel / van mijn medepassagiers, als cavia's / in zaagselvlokken*.

Vorbereiding:

1. Kies uit één woord uit: *voetganger / pendelaar / pelgrim / toerist / boodschapper / vagebond*.
Verzin meer eigenschappen voor jouw hoofdpersoon. Hoe oud is jouw hoofdpersoon?
Ben je het zelf? Wat is de gemoedstoestand van jouw hoofdpersoon? Wat is zijn of haar karakter?
Waarom is jouw hoofdpersoon onderweg? Wat is zijn vertrekpunt en wat is zijn reisdoel?
Heeft jouw hoofdpersoon iets bij zich? Hoe is jouw hoofdpersoon gekleed?
2. Kies of verzin een vervoermiddel of bewegingswijze die bij jouw hoofdpersoon past.
3. Teken een kleine *schets* of maak een korte *beschrijving* van de *omgeving* waarin de reis of wandeling plaats vindt.
Bedenk:
is het zomer, herfst, lente of winter? Ochtend, middag, avond of nacht? Verzin een tijdstip.
Probeer de kleuren die jouw hoofdpersoon omringen te beschrijven met samengestelde woorden. Schrijf ten minste *twee kleuren* op.
4. Reist jouw hoofdpersoon alleen of zijn er andere mensen of dieren in zijn of haar omgeving?
Wat doen deze mensen of dieren? Wat voor geluiden of bewegingen horen daar bij?
5. Schrijf *vier verschillende zinnen* op die door het hoofd van jouw hoofdpersoon zouden kunnen spelen. Het kunnen *observaties* zijn, *gedachten*, *vragen* of *zinnen* die gaan over iets wat jouw hoofdpersoon bezig houdt. Probeer het niet te eenduidig of clichématig te maken maar liever wat meer open voor verschillende interpretaties, of wat beeldender of raadselachtiger.
6. Voeg een *vervreemdend* of *onverwacht element* toe – iets wat in de *verbeelding* van jouw hoofdpersoon zou kunnen worden gezien of ervaren. Het kan een gebeurtenis of handeling zijn.
Zoals bijvoorbeeld: *Dan kijken Gods ogen/ recht in de mijne/ en ook in die van jou*.

HET GEDICHT

Schrijf een gedicht vanuit een 'ik-figuur'. Gebruik jouw antwoorden uit de voorbereiding. Probeer ook vergelijkingen te maken zoals bij wijze van voorbeeld: *als een zeemeeuw in olie, / als een vis in ademnood, /als een lam met een toekomst*. Bedenk jouw eigen vergelijkingen. Als titel kun je een plaats, tijdstip of een woord als voetganger, pendelaar, toerist, boodschapper, pelgrim of vagebond gebruiken.

Schrijfpodricht – gemaakt door Ilonka Verdurmen

Charlotte Van den Broeck heeft samengewerkt met audiovisueel kunstenaar Jana Coorevitz die opnames heeft gemaakt van landschappen waarbij het landschap een lichamelijke uitstraling heeft.

Vorbereiding:

1. Maak een foto van een deel van jouw lichaam waarin je een plooi, buiging of vouw kunt zien . Probeer de foto zo te maken dat je niet ziet welk deel van jouw lichaam je fotografeert, dus zoom zoveel mogelijk in. Geef jouw foto een *naam*. De naam kan gaan over iets wat in dat landschap zichtbaar zou kunnen zijn (maar het niet is), een dier, een plant, een voetafdruk, een steen, gras maar ook over een gedachte of gevoel dat dit lichaamslandschap bij jou oproept of over iets wat er juist wel is.

2. Stel je voor dat jouw lichaamslandschap deel uit gaat maken van een *film*. Wat voor licht zou er kunnen zijn? Wat voor geluiden zou een bezoeker kunnen horen? Wat zou er kunnen bewegen? Wat voor temperatuur past er bij? Wat voor klimaat of weer? Wat voor lucht?

3. Charlotte Van den Broeck gebruikt veel werkwoorden die ze verbindt met delen van het landschap. Maak een keuze uit: *wellen, luisteren, sijnpen, bedekken, tollen, kleden, sluiten, vasthouden, scheuren, zingen, vallen, woelen, slepen, wegnemen, dromen, spreiden, breken, barsten, schuddebollen, dragen, rillen, bedenken, beginnen, bijten, weten, bewaren, leunen*
Schrijf een of twee zinnen waarin deze werkwoorden (vervoegd) voorkomen die over jouw landschap gaan.

4. Charlotte Van den Broeck gebruikt opvallende bijvoeglijke naamwoorden. Maak een keuze uit: *schaduwminnend, onbedekt, plooirijk, herbergzaam, omgekiepte, slaande, uitgerekend, afschuwelijke, verpletterd, opgeslorpt, geschilderd, stromend, fijngenerfd, rammelend, uitgehard, overvloedig, hopeloos, uitwendig, trage, schalkse, stapelend, ontmanteld*
Schrijf een of twee zinnen waarin je de door jouw gekozen bijvoeglijke naamwoorden (vervoegd) gebruikt en die gaan over elementen uit jouw landschap.

5. Charlotte Van den Broeck gebruikt ook een aantal vraagwoorden zoals: *waarom, hoe, wat*. Schrijf drie vragen op die bij jouw landschap passen die met deze woorden beginnen.

6. Schrijf een of meer regels waarin *materie* voorkomt of *kleuren* en *materialen* voorkomen die passen bij jouw landschap.

HET GEDICHT

Schrijf een gedicht over jouw landschap. Verwerk de antwoorden, ideeën en regels die je al gemaakt hebt, in jouw gedicht. Probeer filmisch en beeldend te schrijven. Verras de lezer!